

"Dit is een van mijn favorieten: de snelheid van de weg, de sierlijke golvingen in de donkere bomen, de spiegeling in het natte asfalt, en de schitterende druppeltjes op de spiegel die zichtbaar zijn door iets wat ik tot dan toe vrijwel nooit gebruikte: FLITS! Sindsdien des te vaker."

De vrijheid van Rens Horn

In 2017 reisde fotograaf/beeldend kunstenaar Rens Horn met de motor naar de Noordkaap in het uiterste noorden van Noorwegen en onderweg las hij het *Boek der Rusteloosheid* van Fernando Pessoa. De ervaring van het reizen en de teksten van Pessoa, die voor een groot deel gaan over het reizen in het hoofd, dromen, fantasie, et cetera, kwamen tijdens die reis steeds meer samen en resulteerden in een boek en een tentoonstelling.

tekst: Roos Schouw foto's: Rens Horn

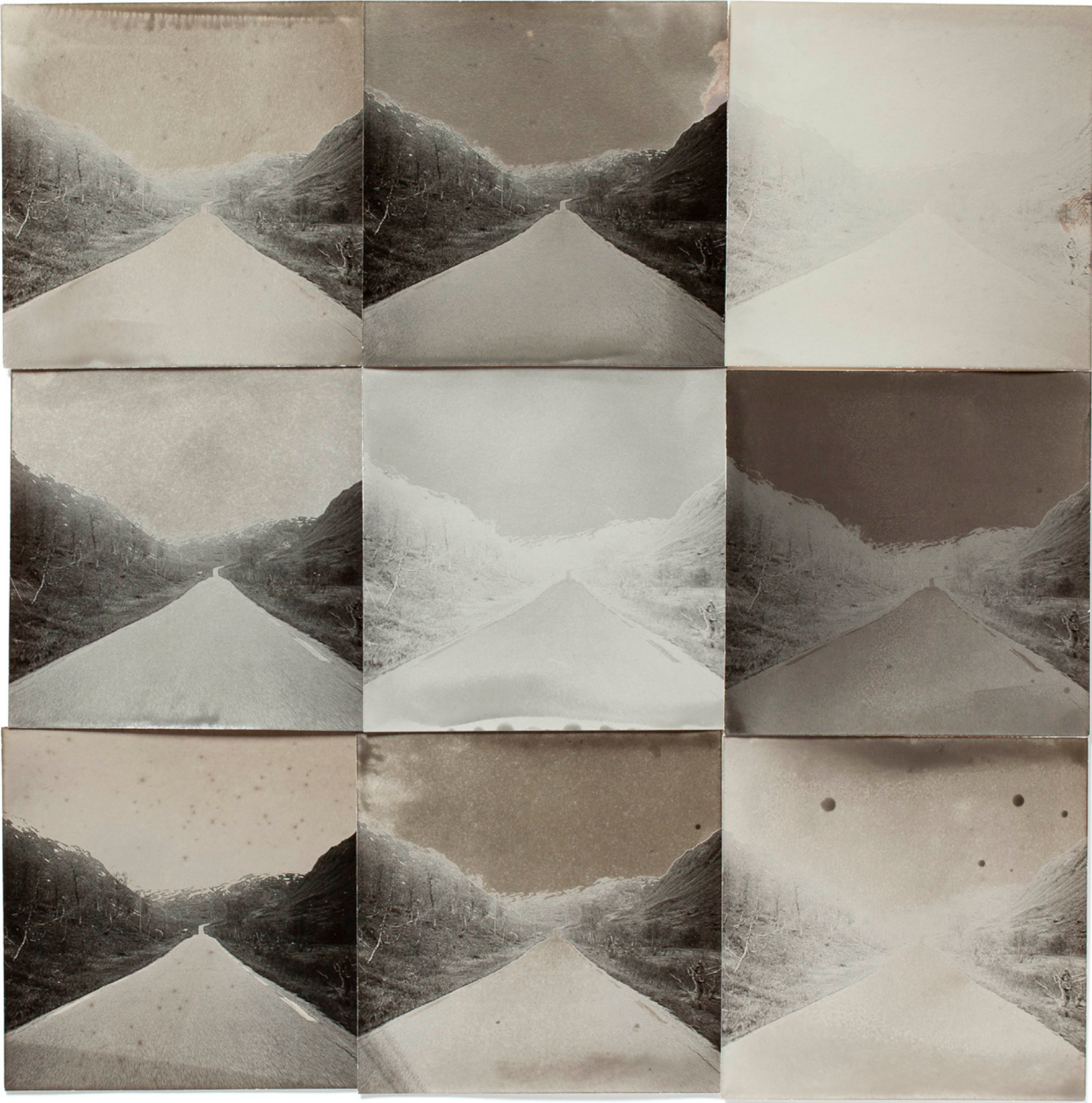
Hoe heb je je voorbereid op deze reis?

Mijn vader las vroeger altijd reisgidsjes voordat we op vakantie gingen, wat hij allemaal graag wilde zien. Dat heb ik nooit gedaan, ik lees altijd achteraf gidsjes. Achteraf neem ik alle informatie beter op en herken ik plekken waar ik geweest ben. Het zegt mij veel meer dan vooraf, wanneer het nog zo abstract is en je helemaal niet weet wat je moet lezen. Je gaat eigenlijk achter iets aan wat iemand anders bedacht heeft en dan maak je niet je eigen reis. Ik ga liever met een frisse blik. Het betekent wel dat ik vaak dingen mis. Naar de Noordkaap zou ik nog wel een keer terug willen.

Ik heb me voor deze reis wel een beetje voorbereid door blogs te lezen van een aantal mensen die me voor waren gegaan; puur voor wat praktische gegevens zoals waar en hoeveel tankstations er zijn. Maar uiteindelijk was het zo anders dan wat iedereen beschreef. Ik heb op mijn motor een tank van acht liter, dus ik ben sowieso altijd gefocust op tankstations. Op die blogs werd gewaarschuwd dat je op tijd moest tanken en ik heb mij daar zó bang door laten maken, dat ik een extra jerrycan van tien liter had meegenomen; als een soort bom achterop de motor. Uiteindelijk heb ik die helemaal niet nodig gehad, want er

was elke honderd kilometer wel een tankstation. Dit versterkte mijn idee dat de waarde van die reistips niet zo groot is. De avond dat ik aankwam, brak de zon door om 23.50 uur. Ik had echt mazzel want heel vaak is de middernachtzon niet te zien. Ik had tranen op mijn wangen van ontroering dat ik dit prachtige natuurverschijnsel mocht meemaken. De volgende dag was het bewolkt en was er geen zon te zien. Ik ben er twee dagen gebleven; het is leuk als je daar langer kunt zijn en de verschillen kunt meemaken, dat was ook echt het doel.

"Negen keer hetzelfde landschap horende bij een tekst van Pessoa over dat een uitzicht de spits van een pyramide is, maar je niet kunt bepalen wat de basis is. Ik heb gemerkt dat veel mensen heel graag naar deze foto kijken."

"Dit lijkt net een stripverhaal. Ik heb de twee foto's aan elkaar geplakt omdat ik het mooi vind hoe de lijnen doorlopen."

Waarom ben je daar precies naartoe gegaan, wat was de opzet?

Ik had al heel lang in mijn kop om naar het noorden te gaan; de kou in en afzien. Ik was benieuwd hoe het eruit zag en dacht eigenlijk dat het veel minder geciviliseerd was. Ik dacht dat ik er over gravelwegen naar toe moest rijden. Ik wilde dat avontuur wel eens aangaan, om te kijken hoe ver ik kon komen. Maar de wegen waren allemaal geasfalteerd. Mijn doel was om het land te ervaren en mooie ontmoetingen te hebben. Daarom heb ik niet de toeristische routes gevolgd maar ben door kleine dorpjes gaan rijden. Op de motor kreeg ik snel contact met mensen. Ze waren heel erg aardig en gast-vrij. Ik heb ontzettend leuke gesprekken gehad. Ik wilde liever dáár de ruimte voor hebben dan dat ik alle toeristische attrac-ties zou zien.

Het Boek der Rusteloosheid van Fernando Pessoa speelt een rode draad tijdens jouw reis en in jouw uiteindelijke boek. Hoe ging dat precies en waarom?

Toen ik fotografie studeerde had ik een boek van Robert Frank, waarin ik een paar mooie zinnen tegenkwam. Een van die zinnen kwam uit dit boek van Pessoa. Die zinnen raakten mij zo dat ik dat boek meteen heb gekocht en meegenomen op reis. Het bestaat uit allemaal losse tekst-fragmenten. Pessoa had een heleboel heteroniemen in zich, allemaal andere schrijvers in zijn hoofd, wel honderd. Het waren andere personen die allemaal in een eigen stijl schreven. Dit boek is dus geschreven door Bernardo Soares, een heteroniem, en het zijn allemaal losse gedachten, losse spinsels die zijn opge-schreven en bewaard zijn in een koffer of in een doos, om er ooit een boek van te maken. Maar toen Pessoa overleed was er nog geen boek. Later heeft iemand gepro-beerd alle stukken te ordenen. De losse zinnen waren niet genummerd en zonder datum dus het lag allemaal door elkaar. Het kon dus niet goed chronologisch geordend worden. Het is zo'n heerlijk boek om te lezen; ik sla het ergens open en het maakt niet uit waar. Je leest gewoon losse stukjes. Soms bestaat een stukje uit een losse zin en soms zijn het een paar pagina's. Maar altijd gaat het over dromen, fantasie, niet hoeven reizen. Dat vond ik heel lekker om te lezen en kreeg zo steeds een paar gedachten in mijn hoofd. En als ik daar in Noorwegen op de motor zat gingen die gedachten nog een beetje door in mijn hoofd. Ik merkte dat ze mijn reis een beetje beïnvloedden met hoe ik naar de dingen keek, naar landschappen bijvoor-beeld. Zo kwamen er steeds meer ideeën mijn hoofd en bedacht ik dat ik daar eigenlijk iets mee moest doen.

Mijn exemplaar van dat boek zit helemaal vol met plakkertjes. Toen ik thuis was en alle foto's had afgedrukt heb ik alles uitgelegd en ben ik gaan kijken welke foto's bij welk stukje tekst past. Het heeft thuis wekenlang vol gelegen met rijen foto's en plakkertjes met zinnen. En af en toe liep ik er, met een biertje of een wijntje in de hand, langs en dan dacht ik oh dat plakker-tje met die zin moet daar bij, bij die foto. En op een gegeven moment heb ik besloten dat ik daar maar een boek van ging maken. Een van de mooie dingen die ik in het boek vond staan was een stukje over iets maken wat compleet is. Pessoa schrijft dat je beter iets kunt maken dan niets. Als je iets maakt maar je ondervindt problemen om het af te maken doordat je te kritisch bent, moet je het toch afmaken ook al vind je het niet helemaal goed. Als je niks maakt dan is het helemáál niet goed want dan is er helemaal niks. Dus maak maar iets en ook al is het niet goed er is altijd wel iets een beetje goed. Ik vond het zo'n mooi stukje dat ik besloot dat mijn thema te maken. En ik heb vele momenten gehad dat ik dacht dit wordt niks, dit is niet goed, maar ik ben toch doorgegaan en heb het afgemaakt. Ik heb de foto's eerst allemaal afgedrukt en op de grond neergelegd en een selectie gemaakt van ongeveer zestig beelden. Uiteindelijk heb ik die zestig opnieuw afgedrukt op losse stukjes barietpapier die ik nog allemaal had liggen in verschillende soorten en maten. Ik gebruikte dat om bij het idee van Pessoa te blijven van de losse zinnen en losse stukjes tekst. Op die manier zijn ze ook in het boek terechtgekomen. Ik wilde dat de foto's als object op de pagina's zouden komen. Om zo te benadrukken

“Elke keer als ik die foto zie weet ik nog precies hoe ik daar reed: de andere kant op! Maar ik zag in mijn spiegel-tje hoe mooi het achter me was en ben toen omgedraaid om het stuk nog een keer te rijden.”

dat Pessoa ook op losse papiertjes, bonnetjes, rekeningen zijn zinnen en opmerkingen schreef. Maar ik heb wel vaak getwijfeld of ik het wel goed zou doen. Ben ik niet alles voor niks aan het doen, wordt het wel zoals ik het wil. Maar ik ben blij dat ik heb doorgezet. Het is mooi dat je kunt zien dat er verschillende papieren zijn gebruikt, dat ze anders zijn afgewerkt omdat ze anders van formaat zijn. Schaduwrandjes zijn heel realistisch,

zoals je dat ook met je eigen ogen zou zien. De vormgeefster Margot Wolters heeft er ook nog een beetje aan gesleuteld en dat vind ik wel mooi. Ze heeft soms foutjes vergroot waardoor je de scheurtjes en de rafelige randjes wat beter ziet.

Zijn jouw foto's soms ook de verbeelding van wat je in het boek hebt gelezen?

Nee, zo werk ik eigenlijk niet. Ik zie mezelf als een sprokkelaar. Op de motor had ik de Ricoh GR I om mijn nek hangen met een elastiek. Op het moment dat ik iets zag pakte ik al rijdende die camera met mijn handschoen, duwde hem een beetje de goeie kant op en drukte op de knop. Zo zitten er natuurlijk veel onbruikbare foto's bij, maar natuurlijk ook fantastische beelden die je van tevoren niet had kunnen bedenken. Het is heel intuïtief gedaan. Ik weet niet zo goed wat de invloed van de tekst is geweest. Het zal ongetwijfeld wel een keer gebeurd zijn maar ik kan mijn vinger er niet op leggen welke foto bij welke tekst hoort. In zijn boek schrijft Pessoa ook dat je niet hoeft te reizen om dingen te zien. Ik heb meer bergen gezien dan er op de wereld te vinden zijn. Ik heb bijvoorbeeld mijn eigen schaduw gefotografeerd en die lijkt eigenlijk ook op een berglandschap. Dat zag ik dan later in de doka verschijnen. Er zijn vijf schaduwfoto's achter elkaar, die samen een bergketen vormden. Toen realiseerde

“Een paar kilometer voor de Noordkaap. Koud tot op het bot! Twee graden, maar heel erg opgewonden!”

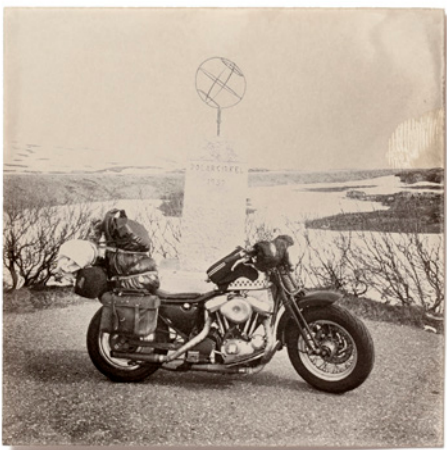
ik mij dat dat bij het stukje tekst hoorde; dat had ik van tevoren niet bedacht. Zo is dat bij elkaar gekomen.

Alle foto's die ik vanaf de motor heb genomen zijn met de Ricoh gemaakt. De andere foto's zijn met een Leica M7 gemaakt. De kwaliteit van die Ricoh is goed. Als ik ergens rondliep en de tijd had, dan pakte ik de Leica. Het maakt natuurlijk helemaal niks uit met wat voor camera je werkt. Ik vind het leuk om op zo'n eenvoudige manier te werken. Het enige dat niet simpel is, is een doos met filmrolletjes meenemen achterop de motor. In de andere motortas zaten allemaal boeken dus ik was helemaal analoog.

Het boek is beter geworden dan ik voor ogen had. De vormgeefster heeft bedacht om een deel van een foto te laten zien op een pagina en de rest van de foto op de volgende, omgeslagen pagina. Het idee is dat het mooi doorloopt als een reis. Bij sommige foto's kun je dat niet doen, omdat dat de hele compositie verstoort, maar bij andere foto's kan dat prima. En het gaat ook niet om die ene foto maar het is een heel boek; dat is een ander ding. En toen ik dat concept eenmaal in mijn hoofd had werd het veel leuker. Normaal schrijf ik op mijn foto's, maar dat heb ik voor het boek niet gedaan. Voor de tentoonstelling ga ik dat wel doen. Voor de tentoonstelling hoef ik mij niet aan de vormgeving van het boek te houden. Ik kan ook andere stukken tekst uit hetzelfde boek halen. Toen ik voor het eerst de vormgeving van Margot kreeg, schrok ik me wel dood. Ik ben natuurlijk gewend dat je foto's niet mag afsnijden en doorknippen en om mag vouwen, dus ik moest omschakelen. Maar het is hartstikke mooi en voelt het ook als een bevrijding dat foto's doorgeknipt en afgesneden mogen worden. In dit boek

werkt dat heel goed. Ik ben er makkelijker door geworden en dus ook vrijer. Ik merk dat ik heel erg gehecht ben aan mijn vrijheid, wat niet betekent dat ik ga en sta waar ik wil. Het gaat om de vrijheid in denken en maken wat je wil en dat ik niet vasthoud aan bepaalde conventies dat bepaalde dingen wel of niet horen. Bijvoorbeeld zwarte randjes om de foto's als bewijs dat je met het hele negatief werkt. Prima als je dat wil doen, maar dat hoeft helemaal niet meer. Het is jouw foto, je mag er op zetten of af halen wat je wil; je hoeft je niet aan de regels te houden. De vrijheid van de motor, het alleen zijn, het vrij kamperen, het opwarmen van een pot bonen omdat het te duur is om iets te kopen, die vrijheid en de vrijheid van denken, het mijmeren, werken aan je foto's, in de regen je camera pakken die op je borst hangen, met je natte handschoen op de knop drukken, wetend dat er soms iets uitkomt wat je nooit had kunnen bedenken, dat komt allemaal samen op die reis en nu in dit boek. En eigenlijk ook de vrijheid om een ander de ruimte te geven er iets mee te doen, zoals de ontwerper die daar verstand van heeft. We hebben van tevoren besproken wat mijn smaak is maar ik heb haar de vrijheid en het vertrouwen gegeven om haar ding te doen.

Was het voor jou heel belangrijk om hier een boek van te maken?
Ja. Vooral toen ik bedacht dat Pessoa ook een boek wilde maken en twintig jaar bezig is geweest met notities en er uiteindelijk geen boek is gekomen. Terwijl hij schrijft dat je iets moet maken dat af komt en compleet is. Ook al is het slecht of niet zoals je wil. Financieel gezien was het wel een gok maar ik wilde dit leerproces afmaken. En blijkbaar lukt dat als je er energie in stopt.

North Journal
uitgave in eigen beheer
oplage: 200, 20 speciale edities

Tentoonstelling:
Time [] Travel
i.s.m. Miho Kajioka
29 sep t/m 22 dec
De Ketelfactory

“Deze twee heb ik naast elkaar geplakt zoals ik het oorspronkelijk bedoeld had. Ik vind het heel mooi hoe de schaduw van het handvat met de hendel van de rem een echo is van het oor en gewei van het hert. Ik heb het kadaver van het hert uit de foto gebleekt zodat je haar nog wel ziet maar ze is er al niet meer. Zo gaat dat met de dood.”

